

Antonio Diéguez,
***Transhumanismo. La búsqueda
tecnológica del mejoramiento
humano.***

Barcelona: Herder, 2017, 248 pàg.

Actualment, la paraula «transhumanisme» apareix arreu en diversos contextos, afectant diverses disciplines, i suscitant alhora reaccions de caire molt diferent, des de l'entusiasme, passant per la sospita, i fins al catastrofisme. Es pot dir, amb el professor A. Diéguez, que el transhumanisme ha esdevingut una filosofia de moda, i la utopia del moment actual. Cal dir que es tracta d'un terme relativament «antic», dels anys seixanta del segle passat, però la seva presència ha crescut de manera exponencial en els darrers anys, en bona part gràcies als vertiginosos avenços en els diversos terrenys que hi trobaríem vinculats (com la intel·ligència artificial, la robòtica, la farmacologia o la genètica).

«Transhumanisme» té associada la idea del «millorament» (*enhancement*) de la nostra humanitat (augmentar la nostra longevitat, intel·ligència o percepció, per exemple), a través de diversos mitjans (tecnològics, biomèdics...). Ara bé, hi ha diversitat de propostes si ens preguntem en què consisteix aquest millorament. En relació amb el terme «transhumanisme», trobem nombroses variants per part dels diversos «profetes» d'aquesta nova utopia: d'una banda, trobem allò que anomenaríem transhumanisme cultural i crític (que cerca

una crítica a la nostra concepció del que és humà considerada com a natural), i de l'altra, el transhumanisme tecnocientífic, que inclou perspectives lligades a una intel·ligència artificial «forta» i a la robòtica, així també les propostes de millorament per la via biològica i mèdica.

Atesa la complexitat de perspectives i el ritme amb què apareixen les diverses propostes, ens cal un ajut per caminar en el laberint, i podríem dir que l'obra que ens ocupa acompanya amb escreix aquesta tasca, gràcies al professor A. Diéguez, amb la seva àmplia recerca i la seva pedagògica exposició, no exempta tot sovint d'ironia.

El professor Antonio Diéguez és catedràtic de Lògica i de Filosofia de la Ciència a la Universitat de Màlaga des del 2010. És autor de nombroses publicacions, entre les quals trobem *La vida bajo escrutinio. Una introducción a la filosofía de la biología* (2012), una *Filosofía de la ciencia* (2005) o una edició de la *Meditación sobre la Técnica* de J. Ortega y Gasset (2015). S'ha dedicat últimament a la qüestió del transhumanisme, al qual ha dedicat un bon nombre de treballs, essent el llibre que tractem el més extens i alhora el que ofereix una perspectiva més sintètica i el que, en conseqüència, ha esdevingut més conegut, de manera que ha situat l'autor com una de les figures de referència en aquest tema en el món hispànic, juntament amb autors com Elena Postigo, Adela Cortina o, amb un altre enfocament, Albert Cortina.

L'obra consta de cinc capítols: un primer capítol introductori; el segon, dedicat al transhumanisme vinculat a la intel·ligència artificial; el tercer, dedicat al «biomillorament»; un quart capítol que posa en joc les aportacions d'Ortega y Gasset que poden ajudar en la qüestió, i finalment, un cinquè capítol conclusiu. Els capítols segon i tercer són, comprensiblement, els més extensos, seguits pel primer.

El primer capítol, «¿Qué es el transhumanismo?», ofereix una introducció a la qüestió, amb elements d'història i una panoràmica de les diverses propostes dins de l'anomenat transhumanisme. És aquí on trobem la distinció entre transhumanisme cultural i crític i transhumanisme tecnocientífic, en el qual s'inclouen tant les propostes vinculades a la intel·ligència artificial com les associades al millorament biològic i genètic.

Un cop establert el marc de referència, el segon capítol, «Máquinas superinteligentes, cíborgs y el advenimiento de la singularidad», es dedica al vessant del transhumanisme vinculat a la intel·ligència artificial «forta», amb els seus «profetes» (com M. Minsky, H. Moravec, R. Kurzweil o N. Bostrom) que anuncien esdeveniments com la irrupció dels anomenats cíborgs, l'arribada del moment en què les màquines assoliran una intel·ligència igual o superior a la humana (és a dir, la denominada «singularitat»), així com les propostes dels que proposen la transferència de la nostra ment a un suport informàtic com a camí per a la perpetuïtat (amb les dificultats que això comporta, no tan sols a nivell tecnològic).

El tercer capítol, «El biomejoramiento: eternamente jóvenes, buenos y brillantes»,

es dedica al transhumanisme tecnocientífic basat en la biologia (el *biomillorament* – *bioenhancement*). Parteix de l'arribada de l'anomenada «biologia sintètica» (que ve a complementar la clàssica «biologia analítica», la qual explica les propietats dels éssers vius a partir dels seus components), que pot arribar a redissenyar organismes i produir-ne de «nous», però també, finalment, a manipular la nostra pròpia espècie per «millorar-la», la qual cosa provoca problemàtiques diverses, no tan sols a nivell ètic. A. Diéguez, en un lloable esforç de síntesi dins d'un entramat complicat i en creixent desenvolupament, ofereix un panorama de les múltiples argumentacions dels autors implicats (J. Harris, J. Savulescu, N. Bostrom i molts altres), així com de les principals objeccions dels crítics (com F. Fukuyama o J. Habermas). Evidentment, un element en joc és allò que anomenaríem clàssicament la «naturalesa humana», un concepte davant del qual A. Diéguez es mostra crític, així com davant l'acusació de «jugar a ser Déu». L'autor desvetlla, tanmateix, moltes de les ambigüïtats presents en la idea de biomillorament, com, d'entrada, el plantejament de què és exactament allò que cal millorar, o el realisme que reconeix que no podem tenir-ho tot alhora, el fet de si tenir individus millorats condueix a una societat millor, o l'aparició d'una nova eugenèsia.

Ja hem dit que una aportació de l'autor és saber presentar les diverses propostes del transhumanisme d'una manera que ens permet orientar-nos en el laberint d'autors i idees. Però, sens dubte, una aportació molt original de l'obra és el capítol quart, «Hay que saber qué desear», en el qual A.

Diéguez posa de manifest l'interès d'algunes aportacions de la filosofia de la tecnologia elaborada per José Ortega y Gasset en diversos textos, especialment en la seva *Meditación sobre la Técnica*. Davant la situació actual, A. Diéguez presenta les intuïcions orteguianes (que tot sovint han quedat oblidades o bé eclipsades per les d'altres autors, com M. Heidegger). Així, lúcidament, ens parla d'una «crisi dels desitjos» i, alhora, reprèn elements que poden servir per marcar alguns límits al millorament. Recorda la visió crítica i dinàmica d'Ortega sobre la naturalesa humana, que s'obriria a un cert abast del millorament.

En el cinquè capítol, «Conclusiones: enfriando las promesas», A. Diéguez encara de manera realista i alhora crítica el millorament, amb les ambigüitats i preguntes obertes, fent també una crida al debat per encarar allò que ja comença a arribar.

Per concloure, segons el nostre parer, la qüestió del transhumanisme posa en evidència una crisi antropològica: és la idea de l'home la que es troba en joc avui, i cal oferir propostes sòlides davant d'una «liquè-facció» d'allò que significa ésser humà.

Tal com hem indicat diverses vegades, el valor d'aquesta obra rau en el fet que ens ajuda a comprendre millor els desafiaments amb què ens trobem, oferint un panorama de la problemàtica, amb alguns elements de judici.

Amb aquest *status quaestionis* que ens ofereix A. Diéguez, si cerquem a més de partir d'una base antropològica ferma, podrem oferir una proposta sensata al món actual, enlluernat per la tècnica però sense veure gaire sovint els problemes que s'hi amaguen.

Juan Ramón LA PARRA MARTÍNEZ
Facultat de Teologia de Catalunya
(AUSP)

Ignasi Fuster i Camp,
Meditación sobre el hombre. Una propuesta de synthesis antropológica.

Barcelona: Facultat de Filosofia -
Universitat Ramon Llull (Col·lecció
Textos Docents), 2018, 293 pàg.

Som davant d'unes reflexions sobre l'antropologia que s'ha anat delineant durant el temps que ha transcorregut paral·lelament a la civilització judeocristiana, que es va iniciar uns vint segles abans de Crist, amb la crida de Déu a Abraham i la seva família, quan es posa en camí, des de les regions que ara anomenem Mesopotàmia, cap als llocs que seran la seva Terra Promesa. Allí la seva descendència anirà desenvolupant la consciència de poble, i un dels punts culminants el constituirà l'enviament, en la plenitud dels temps (cf Gal 4,4), del Fill de Déu fet home, Jesús de Natzaret, el Verb de Déu encarnat (cf Jn 1,1-15) a la Terra, que serà també fill d'Abraham, de Judà, de David, de Maria i de Josep, el seu pare legal, en els llocs que la Providència tenia destinats al seu Poble. El Poble jueu s'anirà exercitant en la manera de vèncer les dificultats i d'adquirir l'experiència que li permetrà desenvolupar una civilització cridada a fer grans aportacions a la convivència humana i a la riquesa material i espiritual del món, i a incorporar els millors elements d'altres sistemes de vida social que porten també al progrés, com els